

A MAGYAR BIZTOSÍTÁSI INTÉZMÉNY ERDÉLYBEN.

A magyar nemzetgazdasági életben talán a biztosítási intézmény az, mely a legkevésbé áll nemzeti alapon. A biztosítási vállalatok statisztikája szerint 1925-ben a Magyarország területén működő 77 intézet közül 44 vállalat külföldi intézet volt, s csak 29 vállalat foglalt helyet a belföldi intézetek névsorában. 1925 után, a pengő-valutára való áttérést követőleg egy nemzetiesítő irányzat indult meg s ennek következtében oly átcsoportosulás történt, hogy 1938. évben a biztosítási vállalatok száma 43 vállalatra csökkent, melyek közül 23 vállalat a külföldi és 20 vállalat a (belföldi intézetek csoportjába osztályozódott. 1938-ban tehát az arányszám 38.7%-ról 46.5%-ra emelkedett a belföldi vállalatok javára. A 20 belföldi vállalat vagyonállománya 139,771.771 pengőt, a 23 külföldi vállalaté pedig 60.140.863 pengőt tett ki. Ez a kép kedvező lenne a magyar biztosítási ügyre nézve, ha nem tudnánk, hogy a belföldi vállalatok egvrésze csak jogilag tekinthető magyarnak, mert másrészük külföldi tőkeérdekeltségek szolgálatában áll. Ha a belföldi vállalatokat tőkeérdekeltségük szerint vizsgáljuk, kiderül, hogy a belföldi vállalatok 139,771.771 pengő értékű vagyonából csak 84,196.489 pengő értékű vagyon áll a magyar intézetek kezelésében, mely összeg öt érdekeltség 12 vállalata között oszlik meg, míg a belföldi vállalatok közt szereplő 8 intézet 55,575.282 pengő vagyonállományát különböző külföldi tőkeérdekeltségek vállalatai kezelik.¹⁾A Magyarországon működő biztosítási vállalatok 200 milliónyi vagyonából tehát csak 84 millió pengő értékű vagyont kezelnek a magyar intézetek és csak az ezen vagyont kezelő 12 intézet tevékenysége áll a magyar nemzeti jövedelem gyarapítása szolgálatában. míg a 116 millió pengő értékű vagyont kezelő külföldi tőkés érdekeltségében álló 31 vállalat értéktermelő tevékenysége a külföldi tőke nemzeti jövedelmét gyarapítja.

Ha a nemzetgazdasági érdekek mai tudatos és erőteljesebb érvényesítése idején ennyire kedvezőtlen még a magyarországi biztosítási intézmény helyzete, mennyire kedvezőtlenebb volt az a háború előtt. A nemzetközi tőkének a biztosítási szakmában elfoglalt vezető helyzetét csak céltudatos nemzetgazdaságpolitikai intézkedésekkel lehet visszaszorítani, de ha az ma még a nemzeti államokban is nehézséggel jár, mily erőfeszítéseket követel meg az államhatalmi erőkkel nem rendelkező nemzeti kisebbségektől s különösen a tőkeszegény erdélyi magyarságtól. A biztosítási szervezet nemzeti alapokra való helyezése azonban, tekintve a biztosítási vállalatoknak a nemzeti vagyon és nemzeti jövedelem gyarapítása

¹⁾ *Csabai József*: Lassan bontakozik ki a magyar biztosítási intézmény nemzetiesítő törekvéseinek eredménye. (Biztosítási és Közgazdasági Lapok, 1938. évi 44. évfolyamának 19. száma.)

terén elfoglalt szerepeit, nem lehet közömbös a kisebbségi nemzetgazdasági élet szempontjából.

Erdélyből a főhatalmi változást követő időben a magyarországi biztosítási vállalatok nagyrésze kivonult, más része pedig, s főleg azok, melyek a nemzetközi tőkeérdekeltségek körébe tartoztak, vagy éppen mint külföldi vállalatok működtek Magyarországon is, itteni szervezetüket a romániai érdekeltségükhöz kapcsolták, így pl. a Generál szervezetét a bukaresti Generalá, az Adriát az Adriatica, a Fonciére-t a Foncierá vette át s ezen intézetek erdélyi szervezete ezentúl mint román vállalatok képviselősegei működtek tovább. A magyar intézetek közül mindössze három olyan intézet volt, mely erdélyi szervezetét továbbra is fenntartani kívánta, számukra a törvényes rendelkezések betartása mellett erdélyi székhellyel leányintézetet alapított. Ez a három intézet az Első Magyar Általános Biztosító Társaság, a „Gazdák“ Biztosító Szövetkezete és a Magyar Élet- és Járadékbiztosító Rt. volt.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság erdélyi üzletállományának átvételére 1921. év novemberében az Első Erdélyi Általános Biztosító Rt.-ot hívta életre, Kolozsvár székhellyel. Az Első Erdélyi Biztosító megalapításában részt vett a Banca General» de Asigurare S. A., nagyszebeni román biztosító intézet is, mely intézet 1911. évben alakult az erdélyi románság nemzeti alapon álló biztosítási intézeteként és a főhatalmi változásig, mint az Első Magyar Általános patronizált intézete működött. Az Első Erdélyi tízmillió alaptőkéjének a lejegyzésében az Első Magyar 40%-os érdekeltséget vállalt, míg 60%-ot a Banca Generalá vett át. három régi vezető biztosítási intézettel szindikátusi alapon. A szebeni Banca Generalá működését ezután be is szüntette és üzletállománya az Első Erdélyihez ment át. Az Első Magyar tehát eléggé nem indokolhatólag már rögtön a főhatalmi változás kezdetén román tőkeérdekeltség kezére játszottta át itteni szervezetét, bár az Első Erdélyi a magyar közönség felé szívesen tünteti fel magát magyar intézetként. Ezt eleinte annál könnyebb is volt elérnie, mert tisztviselőinek többsége magyar volt s csak később indult meg a magyar tisztviselői kar nagyrészének románokkal való kicserélése. Az intézet belső szelleme ma már teljesen román, ha a régi magyar tisztviselők közül meg is tartottak többet és a magyar vidékeken magyar üzletszerzőket alkalmaznak.

A „Gazdák“ Biztosító Szövetkezete üzletállományának átvételére szintén 1921. évben alakult meg a „Gazdák“ Biztosító Rt., Aradon. Ez az intézet, mint tisztán magyar jellegű intézet alakult meg és úgy látszott, hogy ő veszi kezébe az erdélyi biztosítási ügy magyar nemzeti alapon való megszervezésének a feladatát. Egy rövid magyar éra után azonban a bécsi „Donau“ Biztosító Társaság érdekkörébe került, magyar jellegét teljesen levetkőzte és német szellemű intézetté hasonult át. Törekvése most az, hogy a bánági és nagykarolyvidéki németiség körében, mint a svábság biztosító intézete kerüljön be a köztudatba. E tervéhez megnyerte a temes-

vári róm. kath. püspökség anyagi és erkölcsi támogatását is. Emblémáját, amit a magyar tőkeérdekeltség kivonulása után a román „Agronomul“ névvel cserélt fel, most a német „Landwirth“ emblémával igyekeznek kicserélni.

A harmadik magyarországi intézet, mely erdélyi szervezete fenntartására leányintézetet alapított, a Magyar Élet- és Járadék-biztosító Rt. volt. A Magyar Élet 1922. évben a „Helvétia“ Biztosító Rt-ot alapította meg Kolozsvár székhellyel leányintézete gyanánt. A „Helvétia“ 1925. évben az erdélyi magyar egyházak érdekeltsége vette át, alaptőkéjét 1 millió lejről 10 millió lejre emelte és a céget „Minerva“-vá változtatta át. A Magyar Élet érdekeltsége teljesen megszűnt az intézetnél s az új vállalat a magyar egyházak és gazdasági intézmények erkölcsi támogatására támaszkodva, széleskörű szervező munkát indított meg az erdélyi magyar biztosítási ügy nemzeti alapon való megszervezésére. Ma is ez az egyedüli erdélyi magyar biztosítási intézet, mely szintiszta magyar és keresztény vállalat.

Az erdélyi magyar biztosítási ügy vizsgálatánál ki kell terjesztenünk figyelmünket a nagyszebeni „Transsylvania“ Biztosító Bankra is. A „Transsylvania“ 1868-ban alakult az erdélyi szászok nemzeti biztosító intézeteként. Üzletkörét elsősorban a szász vidékekre terjesztette ki, de az uralomátvétel után jelentős tért hódított a magyar vidékeken is. A „Transsylvania“ részvényei a szász intézmények és kisemberek, parasztok, iparosok, tanítók és lelkészek kezeiben vannak. Ezen demokratikus részvényelosztás folytán az intézetet minden szász ember a sajátjának tekinti.

Fenti négy biztosítási vállalaton kívül más erdélyi biztosító nincs. Mind a négy intézet alaptőkéje 12—12 millió lej, s mint-hogy az előbbi három egyidőben, 1921—22. években alakult, működésüket egyforma körülmények között folytathatták, mérlegük és üzletredeményük összehasonlítása igen tanulságos eredményekhez vezet.

Az alábbiakban a négy intézet 1938. évi mérlegadatait fogjuk vizsgálat tárgyává tenni.

Vizsgálódásainkat különösen annak megállapítására irányítjuk, hogy az egyenlő nagyságú alaptőke mellett, mily forgalmat és üzleti eredményt értek el az egyes intézetek, ezt megelőzőleg azonban vizsgáljuk meg a különböző intézetek vagyoni helyzetét, összehasonlításainkat mindenütt elsősorban a „Minerva“ szempontjából végezzük, hogy a színmagyar biztosítási szervezet hatóerejét felmérhessük. Annak dacára, hogy a „Transsylvania“ régebbi alapítású intézet a többi három intézetnél, vizsgálódásaink körébe nyugodtan bevonhatnánk azt is, mert 1920-ban díjbevétele nem haladta meg a 3 millió lejt, tehát azt az összeget, amekkorát minimálisan kitett a többi intézetek díjbevétele is az alakulásukkor átvett üzletállomány alapján és vagyoni erő tekintetében sem képviselt többet, mint az újonnan alakult intézeteik. Minthogy azonban a „Transsylvania“ már kiépített üzleti szervezettel rendelkezett,

mely tevékenységét zökkenés nélkül folytathatta tovább, továbbá az üzletvezetésben már több évtizedes gyakorlati tapasztalatok érvényesülhettek, a vagyoni összehasonlításunknál figyelmen kívül hagyjuk, csupán a mérlegadatok közt szerepeltetjük a vagyontételeit.

A mérlegadatok összehasonlításánál meglep,¹⁾ hogy míg az egyidőbe® alakult három intézet közül az Első Erdélyi jelentős tartalékokat gyűjtött össze, a „Minervának rendes tartalékalapja nincs. Az Első Erdélyi 11,800.000 lejtv kitevő rendes tartalékalapja 200.000 lej thíjján már eléri az alaptőke nagyságát. A „Gazdák“ elég szerény tartalékalappal rendelkeznek 719.834 lej összegben.

1938. évi mérlegadatok.

	Első Erdélyi	Transsylvania	Gazdák	Minerva
Részvénytőke	12,000.000	12,000.000	12,000.000	12,000.000
Rendes tart.	11,800.000	44,750.251	719.834	—
Matematikai tart.	215,138.801	184,037.773	54,905.951	7,446.564
Készpénz és disp. bank. köv.	59,734.235	33,650.556	9,455.322	1,858.840
Értékpapírok	13,081.821	16,165.932	4,466.825	—
Ingatlanok	67,838.000	98,631.560	15,687.064	11,000.000
Összes aktívák	275,533.347	249,466.900	101,055.400	25,934.177
Nyereség	3,052.716	4,263.622	405.376	188.207
Osztalék	8%	10%		

Díjbevétel.

	Első Erdélyi	Transsylvania	Gazdák	Minerva
Elemi ágazat	51,665.086	47,359.744	35,476.167	8,019.840
Élet ágazat	35,613.709	34,895.440	10,245.520	892.718
Összesen	87,278.795	82,255.184	45,721.687	8,912.558

Kifizetett károk:

Első Erdélyi	30,410.088.—
Transsylvania	27,439.241.—
Agromomul	17,557.443.—
Minerva	2,453.644.—

Életbiztosítási állomány:

Első Erdélyi	726,000.000.—
Transsylvania	743,928.277.—
Gazdák	226,023.226.—
Minerva	25,735.036.—

A „Minerva“ értékpapírkészlettel, melyet annyira fontosnak tartanak a biztosító intézeteknél, egyáltalán nem rendelkezik, míg az Első Erdélyi értékpapír-stokkja 13 millió, a „Gazdáké“ pedig közel 4.5 millió lejtv tesz ki. Ingatlanvagyon tekintetében is szerény helyzete van a „Minervának. A 11 millió lej értékű két ingatlanával szemben az Első Erdélyi ingatlanainak értéke 67,838.000 lej értékben szerepel a mérlegadatok között, mely összeg azonban mélyen alatta marad a tényleges értéknek. A „Gazdák“ ingatlanainak értéke közel áll a „Minervához, 15,687.064 lei mérlegszerinti értékkel. Az Első Erdélyi rendkívül nagy gondot fordít arra, hogy

¹⁾ A mérlegadatokat a *Consum* „Románia biztosító intézeteinek 1938. évi mérleg statisztikája“ c. mérlegösszesítéséből vettük ki. (1939. évi 19. évfolyamának 30. száma.)

ingatlanainak állagát emelje. Különösen az utóbbi éveikben vásárolt és épített több bérházat, részben Kolozsvárt, részben a nagyobb vidéki városokban. A vagyontételek kötött likviditás tekintetében első helyen a készpénz és a szabad rendelkezést képező bankkövetelés áll. Ez az Első Erdélyinél közel 60 milliót, a „Gazdákénál 9.5 milliót és a „Minervádnál 1-8 milliót tesz ki. Az egyidőben alakult három intézet aktívája az Első Erdélyinél 275.5 millióra, a „Gazdákénál 101 millióra és a „Minervádnál 26 millióra emelkedett fel, míg a korábbi alapítású „Transsylvania“ 250 milliót tesz ki. Az Első Erdélyi tehát már megelőzte a szoliditásáról és jóhírnevéről neves „Transsylvania“ is. Míg az Első Erdélyi kimutatott tiszta nyeresége alaptőkéjének több, mint egynegyedét, 3,052.000lejt tett ki az elmúlt évben, a „Gazdák“ 405.000 lejt és a „Minerváé“ 188.000 lejt mutat. A „Transsylvania“ 4,263.000 lejt ért el.

Az intézetek vagyonosodása és üzleti nyeresége szoros összefüggésben áll az üzleti forgalommal. Az üzleti forgalomra nézve a díjbevételek nyújtanak tájékoztatást. A legnagyobb forgalmat az Első Erdélyi érte el 87,278.795 lej díjbevéttel, utána következik a „Transsylvania“ 82255.184, majd a „Gazdák“ 45,721.687 és a „Minerva“ 8,912.588 lej díjbevéttel. A „Minerva“ díjbevétele alig valamivel több az Első Erdélyi díjbevétele egytizedének. A forgalom arányában a „Minerva“ szerepel a legkisebb kárfizetési összeggel. A kifizetett károk a bevett díjak arányában a „Minervádnál 27.53%-ot, a „Transsylvania“nál 33.33%-ot, az Első Erdélyinél 34.84%-ot és a „Gazdákénál 38.40 %-ot tett ki. A „Minerva“ legkedvezőbb kárára a körültekintő és óvatos üzletvitelre mutat. Talán ez az óvatosság eredményezi azt is, hogy üzletállománya nem emelkedik. Megjegyezzük, hogy az egyes vállalatok közt mutatkozó mintegy 10%-os káránykülönbség lényegileg nem érinti az intézetek prosperitását, minthogy a kifizetett károkból a viszontbiztosítók is osztoznak. A biztosítási intézetek prosperitásának követelményeként az üzletállomány, illetve az évi díjbevétel fokozását szokták felállítani. E tekintetben tehát a „Minerva“ még sok kívánnivalót hagy maga után, különösen, ha célját a magyar biztosító feleknek az intézet számára való megnyerésében látja.

Ebből a szempontból vizsgáljuk meg az intézet szervezeti kiépítettségét. A „Minerva“ Erdély és a Bánság nagyobb városaiban kilenc vezérügynökséggel, kisebb városaiban 8 főügynökséggel és minden magyarlakta községben helyi képviselővel rendelkezik. Rendelkezésére áll továbbá a magyar szövetkezeti hálózat, egy jelentős székelyföldi fiókhálózattal rendelkező kolozsvári pénzügyintézet és az Erdélyi Róm. Kath. Népszövetség szervezete. Emellett tekintetbe vehetjük azt az erkölcsi súlyt is, mellyel az intézet tevékenységét a három magyar egyház támogathatja. Az Első Erdélyi 11 vezérképviselése és 993 helyi ügynöke mégis tízszer nagyobb forgalmat produkált. Ennek okát később igyekszünk megállapítani.

Az életbiztosítási üzletágban a „Minerva“ teljesen jelentéktelen szerepet tölt be. Az Első Erdélyi és a „Transsylvania“ életbiztosítási üzletállománya nagyon közel áll egymáshoz (Első Erdélyi 726 millió, „Transsylvania“ 744 millió lej), míg a „Gazdák“ életállománya 226 millió és a „Minerváé“ 25.7 millió lej. Ilyen arányban áll egymás mellett az életbiztosítási díjbevétel is az egyes intézeteknél, ami az Első Erdélyinél és a „Transsylvania“-nál kerek számban 35 milliót tett ki, a „Gazdákénál“ 10 milliót és a „Minerváénál“ 900.000 lejt. A „Minerva“ jelentéktelen életbiztosítási üzletét az életbiztosítási üzletágának több éves tervszerű leépítése indokolja. Ma már ezt az üzletágot csaknem kikapcsolta tevékenységi köréből.

*

A három magyar alapítású intézet közül tehát a legerősebb az Első Erdélyi, középhelyen áll a „Gazdák“, leggyengébb a „Minerva“. Sajnálatos, hogy a legerősebb intézet csak 40%-ban képvisel magyar tőkét és a középerős „Gazdák“ kihullott a magyar nemzetgazdasági életből. A teljesen magyar jellegű és tiszta magyar tőkét képviselő „Minerva“ nem tudta felküzdeni magát. Annál meglepőbb, hogy a 260.000 főnyi szászországra alapított nemzeti biztosítási szervezet, a „Transsylvania“ sok tekintetben megelőzte az Első Erdélyit is. Szakértői becslés szerint az Erdélyben kifizetett biztosítási díjakból 1930. évben a magyarságra 235 millió és a németekre 95 millió lej esett.¹⁾ Amíg tehát a „Transsylvania“ csaknem teljes mértékben megnyerte intézete számára nemzetét, a „Minerva“ eredményzámba sem vehető teljesítményt ért el. Ennek okát részben a kevésbé fejlett nemzetgazdasági öntudatnak tudhatjuk be, részben pedig annak, hogy a közigazdasági élet ezen ágát, a biztosítási intézmény nemzeti alapon való megszervezését a legutóbbi időnkig is elhanyagoltuk s így e téren nem rendelkezünk megfelelő szakmai tudással és gyakorlati képzettséggel bíró szakemberekkel. Ez utóbbi okot sokkal jelentősebbnek tartjuk, mert bár a magyarság nemzetgazdasági öntudata mögötte is marad a szászorság nemzetgazdasági öntudatának, a gazdasági élet egyéb terén nem mutat oly nagy távolságot, mint aminő a biztosítási ügy terén tapasztalható.

Harmadik okként felhozhatjuk, hogy míg az erdélyi és ókirálysági biztosítási intézetek mindegyike kapcsolatot épített ki a nagy nemzetközi biztosítási koncernekkel s e kapcsolatuk jelentősen növeli erkölcsi tekintélyüket és gazdasági súlyukat, a „Minerva“ teljesen elszigetelt magányosságban áll. Tőkeérdekeltségében még közvetve sem osztozik más, mint magyar tőke s külföldi kapcsolata kizárólag a viszontbiztosítás terén áll fenn.

Oberding József György dr.

¹⁾ *Sándor Béla*: A biztosítás jelentősége kisebbségi gazdasági életünk szempontjából és a Minerva Biztosító r. t. (Gazdasági sérelmeink és kiváságaink III. kötet, 174. old. — Orsz. Magy. Párt közgazd. szakoszt. kiadása, Kolozsvár, 1930.)